

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA—JURISPRUDENȚĂ—LEGISLAȚIUNE—ECONOMIE POLITICĂ—FINANȚE—SOCIOLOGIE

FONDATOR:
ION S. CODREANU
Avocat

DIRECTOR:
DEM. I. DOBRESCU
Avocat

COMITETUL DE REDACȚIE:

Traian Alexandrescu, Decanul Baroului de Ilfov; **Alexandru Cerban**, Profesor Universitar, Avocat; **Iosif G. Cohen**, Consilier la Consiliul Legislativ, Avocat; **Gr. Conduratu**, Avocat; **N. Jac (Constănescu)**, Președinte la C. de Apel București; **E. Cristoforeanu**, Dr. în Drept dela Roma, Avocat; **René Demogue**, Profesor la Facultatea de Drept din Paris; **Vintilă Dongoroz**, Conferențiar universitar, Membru în Consiliul de disciplină al Baroului Ilfov; **D. Gălășescu-Pyk**, Profesor Universitar, Avocat; **Alfred Juvara**, Profesor Universitar, Avocat; **Ștefan Laday**, Președinte la Consiliul legislativ; **I. Gr. Perieșanu**, Directorul Bibliotecii Marilor Procese, Avocat; **Emil Stan Rappaport**, Consilier la Curtea de Casație din Varșovia; **C. Sipsom**, Profesor Universitar; **C. A. Stoeanovici**, Conf. univ., Membru al Consiliului Legislativ; **Gr. L. Trancu-Iași**, fost Ministru, Avocat; **Petre Vasilescu**, Profesor Universitar; **Al. Velescu**, Dr. în Drept, Avocat, **Albert Vahl**, Profesor la Facultatea de Drept din Paris.

SECRETAR DE REDACȚIE:

E. C. Decusară, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticeii Judiciare

A apărut:

DREPTUL ADMINISTRATIV JURISPRUDENȚIAL ROMÂN de D-I Conferențiar Universitar **H. Vermeulen**. Prețul lei 200. De vânzare la „Curierul Judiciar“.

S U M A R

— *Centenarul Regulamentului organic al Țării Românești, 1 Iulie 1831 — 1 Iulie 1931*, de Andrei Rădulescu, consilier la Inalta Curte de Casație;

— *Observațiuni asupra Ante-proiectului Codului de Procedură penală* (urmăre) de Dr. Vintilă Dongoroz;

JURISPRUDENȚE:

— Inalta Curte de Casație și Justiție s. I: *Soc. an. Astra din Arad cu văduva lui Enric Varga* (Hotărârile judecătorești cu termen sunt admisibile în drept. Aplicare la legea chiriilor din 1921);

— Idem: *Const. Ioanovici cu Ana Georgescu* (Opozabilitatea actelor simulate. Erede rezervatar atins în rezervă. Terț. Succesiune. Liberalități. Raport), cu o *Notă* de Prof. Al. Cerban.

— Trib. Iași s. III: *Vasile S. Maicu și a. cu Vasile A. Nistoruc* (Dacă terțul contestator, care posedă, poate împiedica o executare pe simplul fapt al posesiunii, ori trebuie să facă dovada titlului pe baza căruia posedă), cu o *Notă* de Traian R. Scriban.

CENTENARUL REGULAMENTULUI ORGANIC AL ȚĂRII ROMÂNEȘTI

1 Iulie 1831 — 1 Iulie 1931 *)

La 1 Iulie 1831 a fost pus în aplicare Regulamentul Organic al Țării-Românești, iar peste 6 luni al Moldovei.

Se împlinesc astăzi 100 de ani; e adevărat că, după stilul vechiu, această dată corespunde cu 14 Iulie, dar amintirea pare că e

*) Conferință ținută la Radio la 1 Iulie 1931.

mai bine să fie făcută la ziua de 1 Iulie, mai ales că nu măsurătoarea exactă pe zile ori pe ceasuri, ca în alte materii, prezintă importanță.

Ceiace s'a urmărit aci, este să nu treacă nepomenit acest eveniment, care înseamnă un moment însemnat în istoria noastră.

Dacă în genere cunoașterea trecutului este o necesitate pentru orice popor, cu atât mai mult se impune aceasta când e vorba de trecutul mai apropiat, în care au luat ființă ori și-au început aplicarea atâtea din cele ce se înfățișează și trăesc sub ochii noștri.

În special, pentru noi, istoria sec. XIX are o deosebită însemnătate, care nu e pricepută îndeajuns. Ea este de neapărată trebuință pentru a înțelege dezvoltarea poporului și mai vărtos a Statului român; fără ea nu se pot înțelege atâtea din cele ce s'au petrecut în ultimele decenii, fără ea nu se pot lămuri o serie de mișcări și tendințe, fără ea nu putem înțelege bine calea, pe care a evoluat societatea românească. Desigur, că în ultimul timp, multe din greșelile în viața socială și în politică, se datoresc și necunoașterii exacte a ceea ce s'a petrecut la noi în cea din urmă sută de ani. Fiecare generație se pare că a greșit în judecarea celei precedente, tocmai fiindcă n'a avut o idee exactă despre ceea ce a fost mai înainte; generația mai tânără de azi se pare că le-a întrecut în acest fel de greșeli. Din neînțelegerea, uneori ridiculizarea lui 1821,

48, 77 s'a ajuns aproape la ignoranța a tot ceiace reprezintă ultimul veac sau, în tot cazul, la oarecare dispreț pentru acele vremuri și la exagerată suficiență despre ceiace s'a făcut în cele din urmă 2-3 decenii.

Dreptatea cere să dai fiecărei vremi ceia ce este al ei și să înveți de acolo tot ceiace îți poate folosi azi; și cel puțin să o judeci just și să ți-o amintești cu drag când e vorba de țara ta.

Nu-i chestiunea aci de a cercetă profund vremea și opera Regulamentului Organic, ci numai de a aminti multora, de a face cunoscut altora, această dată, schițându-i însemnătatea.

* * *

Ce a fost Regulamentul Organic? Nu un regulament, în înțelesul de azi, adică o serie de reguli de drept, făcute în sensul, pe temeiul și pentru aplicarea unei legi, ci o lege prin care s'au stabilit în special normele fundamentale pentru organizarea Statului, mai exact am putea spune o Constituție. Autorii lui au voit să arate, prin denumirea aceasta, că-i vorba de fixarea rânduelilor de organizare, a rânduelilor organice, în înțelesul de atunci al cuvântului, după care se va conduce Statul.

Din cauza pornirii contra acestor Regulamente și deoarece la 1866 căpătaserăm o adevărată Constituție, nici nu îndrăznicim până foarte de curând să le aplicăm denumirea de Constituții. Și totuși așa le-au considerat cei ce le-au făcut și au trăit sub imperiul lor; și în realitate sunt adevărate Constituții și încă primele noastre Constituții scrise.

Nu trebuie dar să se creadă și să se mai repete că n'am avut nici o Constituție până la 1866, și nici să se facă greșeala de a se spune — chiar de unii mai învățați — că până la Regulamentele Organice n'am avut urmă de Constituție.

Am avut norme fundamentale pentru organizarea și conducerea Statului, însă nu coprinse în charte ca a Angliei sau în bule regale ca în Ungaria. Noi am avut asemenea norme care sunt coprinse în Obiceiul pământului sau în unele hrisoave domnești. Nu trebuie să ne mai credem inferiori altor neamuri, nici din acest punct de privire.

N'am avut o Constituție întreagă până la Regulamentul Organic, dar sub forma de drept nescris am avut-o; și încetul cu încetul va trebui reconstituită în toate părțile ei.

Regulamentele organice — și în deosebi

al Țării Românești — apare astfel ca prima noastră Constituție în accepția modernă a cuvântului.

* * *

Nu ne gândim să arătăm pe larg aci *modul în care a fost alcătuit acest Regulament*, S'ar cădea totuși să se facă publicații mai dezvoltate asupra lui, iar nu să fie acoperit cu atâta tăcere încât să n'avem nicio ediție complectă, cu litere latine, iar cele cu cirilice de abia se găsesc ici și colo, când ar trebui să nu lipsească dintre cărțile oricărui intelectual necum ale oamenilor de legi.

Se știe cât de puternic a început să se exercite la noi în sec. XVIII influența Apusului, mai întâi italiană, apoi franceză, care însă n'a venit și nu s'a dezvoltat prin calea Ardealului, cum greșit s'ar fi încercat a se susține în ultimul timp, ci prin răsărit și mai târziu și prin Ruși în timpul deselor și lungilor lor ocupații. Sub această influență s'a vădit tot mai mult nevoia de a înzestră țările cu legi scrise, mai întâi de drept privat și apoi de drept public.

La începutul sec. XIX era, în ambele țări dunărene, o mișcare culturală pe care puținii o bănuiesc. Vântul vremii bătuse cu putere, răscolise multe suflete și formase grupuri, grupuri de persoane, dornice de a o rupe cu trecutul, de a asigura țărilor române deplina folosință a drepturilor lor, de a realiza marile principii apusene, dând o nouă organizare atât pentru viața Statului, cât și a indivizilor. Și cei de jos dar și cei de sus doreau o viață nouă. Boerii cereau respectarea pronomiilor țării, între care ei înțelegeau și privilegiile lor, des încălcate de domnii fanarioți ori de streini. Cei de jos cereau o schimbare în raporturile lor cu proprietarii, o prefacere în administrație, în justiție și în diversele forme de viață. Iar cei mai luminați, le-am zice intelectualii, voiau o occidentalizare grabnică.

Când la 1821, în urma revoluției, boerii s'au împrăștiat, refugiindu-se la Cernăuți, Brașov, Sibiu, au început acolo să se preocupe și mai mult de prefacerile, care trebuiau să vină și pe care le reclamau.

Din cercul celor mai înaintați dintre Moldoveni, dintre așa zișii „Carvunari“, revoluționarii timpului, iese și un proiect al noilor transformări.

Acesta este *proiectul de Constituție dela 1822* al cărui autor, cum am arătat într-o comunicare la Academia Română (1) nu poa-

1) Juristul Anđronache Donici în memoriile Acad. Române s. istorică 1929

te fi decât personalitatea cea mai pronunțată în sensul ideilor noi, șeful „carvunarilor”, juristul Andronache Donici. Proiectul n'a ajuns să capete forma legală dar se pare că a fost aplicat în parte de Ioniță Sandu Sturza.

In 1822 s'a întocmit astfel cel dintâi proiect de constituție românească, cu idei foarte înaintate, cu formă și fond, demne de orice țară.

În aceiași vreme și boerii din Muntenia cereau o Constituție.

În amândouă țările, odată cu intronarea domniei pământene se cerea deci cu stăruință și un nou așezământ pentru mersul trebilor obștești și pentru garantarea drepturilor fiecăruia. Domnia primilor hospodari după revoluție a fost viu sbuciumată de dorința, aproape generală, a reformelor, asupra cărora însă era departe de a fi o înțelegere măcar între cei de sus, fiecare căutând a-și înlăptui ambițiile, interesele ori năzuințele.

Era în fine o stare de nemulțumire și o vie dorință de ceva nou.

Cunoscându-se această stare de lucruri, s'a prevăzut prin Convenția dela Akerman dela 1826 că „spre a îndreptă gravele atingeri aduse ordinii în feluritele ramuri ale ocârmuirii interne prin turburările întâmplate în Moldova și în Muntenia, hospodarii vor fi ținuți a se ocupa fără cea mai mică întârziere, împreună cu divanurile respective, de măsurile trebuitoare pentru a îmbunătăți starea principatelor și acele măsuri vor forma obiectul unui *regulament obștesc* pentru fiecaer provincie, fiind pus de îndată în lucrare”.

Iată deci constatată de Turcia și Rusia nevoia unui Regulament pentru așezarea fiecărei țări pe noi temelii.

Sultanul, în urma acestei convenții, a dat un hatiserif, prin care a obligat pe Domni ca împreună cu divanurile să întocmească acele regulamente.

Grigore Ghica și Ioniță Sturza au numit câte o comisiune care să lucreze în acest sens. Aceste comisiuni n'au ajuns la rezultatul dorit pentru că pe de o parte Turcia, ar fi lucrat pe ascuns contra, întrucât îi convenea haosul și desordinea de aci, iar de altă parte și boerii erau dușmanii lucrărilor, fiindcă ei ar fi dorit — după o mărturie rusească — să se reducă drepturile Domnului, dar nici gând să li se atingă privilegiile. Din aceste motive, comisiunile n'au putut face aproape nimic.

În curând izbucnește războiul ruso-turc la 1828, Domnii pleacă, iar țările noastre sunt ocupate de armile Țarului.

Ideia înlăptuirii noi organizații prin regulamente nu este însă părăsită, ci din contră se iau măsuri urgente pentru realizare. Rusia a trimis instrucțiuni ministeriale, în care se arătau normele principale după care trebuia să se lucreze. Generalul Jaltukin, om aspru, care urmase lui Pahlen, un suflet ales, a numit noi comisiuni de boeri, care aveau să lucreze după arătatele instrucțiuni. Și în adevăr, cu tot războiul, au lucrat o bună parte și anume capitolele relative la organizarea politică.

După terminarea războiului se încheie pacea dela Adrianopol la 2 Sept. 1829, Prin acest tratat țările române intră sub protectorat efectiv al Rusiei. Un drept de a interveni în favoarea creștinilor din împărăția otomană există dela pacea dela Kuciuk-Kainardji, dar de astă dată el se transformă într'un adevărat protectorat, cu consecințe foarte grave pentru cele 2 principate. De acum înainte acestea vor avea 2 apărători, mai exact, 2 apăsători: Turcia și mai vartos blânda protectriță dela nord care se prăpădea de dragul vecinei sale ortodoxe.

Prin tratatul dela Adrianopol s'a mai prevăzut că Rusia va ocupa țările române până când Turcia va plăti întreaga despăgubire de războiu, care avea să se fixeze. Era un mijloc să nu turbure Europa, care se temea de o anexare. S'a propus de unii Ruși, între care și Kiselef, ca ocupația să țină 10 ani cu speranța că Europa se va deprinde în acest timp cu ideia unei anexări și nu va mai protesta. S'a redus apoi timpul ocupației, dar s'a trecut peste termen, așa că ea a ținut până la 1834.

Regimul ocupației, conceput după normele de azi ale dreptului internațional, n'ar fi îndreptățit pe Ruși, după încheierea păcei mai ales, să se amestece în noua așezare, pe care trebuiau să și-o dea țările române. Totuși, ei au continuat să se ocupe de întocmirea Regulamentelor, sprijiniți de sigur pe convenția dela Akerman din 1826 și, mai presus de toate, fiindcă urmăreau scopurile lor de a se face tot mai stăpâni aci, independent de mijloacele ce ar întrebuința. Pentru aceasta au pus cele 2 țări sub administrația contelui Paul Kiselef, al cărui nume, poate, a determinat punerea în aplicare a Regulamentului la 1 Iulie și al cărui suflet, înțelegător al multora din stările dela noi, a dorit în multe privințe binele

neamului românesc. Kiselef, om cult, minte ageră și prevăzătoare, a vrut să apere în deosebi clasele de jos, a dorit să ne apropie de Rusia, mai ales prin blândețe și a căutat să întroneze un regim de mai multă legalitate și dreptate dar nu totdeauna a reușit.

Când a venit în fruntea celor 2 Principate a voit să schimbe într'un sens mai liberal ceea ce se făcuse și care era partea așa de importantă a organizării politice, dar n'a mai putut. El a reunit în București cele 2 comisii și le-a zorit lucrările, care se efectuau sub controlul său direct.

Comisia munteană era compusă din 2 boeri numiți de Ruși, banul Gr. Băleanu, vornicul Gheorghe Filipescu și 2 aleși de Adunare: logofătul Ștefan Bălăceanu și hatmanul Alex. Vilara. Ea era prezidată de consilierul de Stat Mințiachi și avea ca secretar pe vornicul Barbu Știrbei, viitorul Domn.

Comisia moldovenească era compusă din vistiernicul Costache Pășcanu și vornicul Mihail Sturza, numiți de Kiselef, vornicul Costache Conache, și vistiernicul Iordache Catargiu, desemnați de Adunare. Secretar era Gheorghe Asachi.

În timpul cât a lucrat Comisia mixtă la București, s'au ivit diverse nemulțumiri. De o parte unii boeri pretindeau, potrivit ideilor mai sus expuse, să se reducă drepturile Domnului în favoarea lor, Văcărescu a protestat, alții cereau reforme cât mai liberale și democratice. De altă parte, negustorii, micii proprietari, preoții, țărani chiar s'au mișcat formulând diverse revendicări. Kiselef a fost nevoit să ia serioase măsuri contra ațâțătorilor și să stăruiască pentru continuarea lucrărilor arătatei comisiuni, care s'au terminat în Aprilie 1830.

După aceasta, textul a fost dus la Petersburg de o delegație compusă din Mihai Sturza, Alex. Vilara și Gheorghe Asachi. Acolo se alătură acestei delegații 2 înalți funcționari ruși, Catacazi și Mințiaki. Sub președinția lui Dașkof, secretar de Stat, se revede textul, i se aduc câteva modificări și apoi e trimis lui Kiselef. Acesta a convocat Adunările obștești extraordinare de revizuire și le-a supus spre deliberare cele 2 Regulamente.

Adunarea de revizuire din București s'a deschis cu multă pompă, la 10 Martie 1831, sub președinția lui Kiselef. Tabloul dela Biblioteca Națională din Moscova, aflat în copie și la Academia Română, este foarte in-

structiv în privința acestui moment de prefaceri nu numai ca idei, ci și ca fel de viață.

După ce s'au introdus unele modificări, Regulamentele au fost votate.

Fiind apoi aprobate de Sultan, ele au intrat în vigoare: al Țării Românești la 1 Iulie 1831, iar al Moldovei la 1 Ian. 1832.

Astfel s'a ajuns la întocmirea și punerea în lucrare a acestei Constituții a Munteniei, acum 100 de ani.

* * *

Care este *cuprinsul* acestui Regulament? Nu trebuie comparat cu Constituția de azi, de care diferă ca tehnică și ca mod de înjghebare. În el găsim și lucruri mai puține decât în Constituțiile de mai târziu, dar și mai multe, în unele privințe.

Are totuși o factură proprie, un plan al său, nu e o traducere, nu e o copie; are ceva propriu. El reprezintă ceva, în care s'au folosit idei, cunoștințe din alte părți, dar în care se întâmpină și ceva special; el are o originalitate, ceiace desigur trebuie pus în relief. El coprinde aproape tot ce este necesar pentru așezarea fundamentală a Statului. Nu putem stărui aci asupra conținutului. Vom semnală totuși că e format din 9 mari capitole. Primele două privesc organizarea politică și anume: *alegerea Domnului și constituirea obșteștii Adunări*, am zice *azi* Camerii, singurul Corp legislativ, ce am avut până la Statutul lui Cuza, când s'a creat Senatul. Forma de guvern era un fel de monarhie constituțională.

Domnul era ales de Mitropolit, episcopi, boeri și de un mic număr de deputați ai corporațiilor din orașe. Alegerea se făcea pe viață și dintre Români, boeri de anumit rang. Se termină astfel cu domnia streinilor numiți și pe termen scurt. Se prevedeau norme pentru funcționarea unei vremelnici ocârmuirii, când era vacanță la Domnie, un fel de regență, compusă din Președintele Inaltului Divan, Ministrul treburilor din lăuntru și Marele Logofăt sau Ministrul Dreptății.

Sub influența ideii că suveranitatea emană dela națiune, Regulamentul expunea apoi principiile referitoare la întocmirea *Obșteștii Adunări* extraordinare, care era chemată să aleagă pe Domn. În cap. II sunt înscrise regulele pentru *obișnuita obștească Adunare*.

Buni gospodari au consacrat următorul capitol *materiei finanțelor*, așa de necesare în viața unei alcătuirii sociale; și aci o serie întregă de măsuri noi, doveditoare a unor

întinse cunoștințe. După acestea urmează *organizarea administrativă*, mai exact poate, puterea executivă cu drepturile miniștrilor, cu sfatul administrativ sau consiliul de miniștri, etc. Alt capitol e destinat *părții economice*, în care se ocupă de libertatea comerțului, mijloacele de comunicație, magazinele de rezervă, lucrarea minelor. În altă parte, se iau măsuri în vederea *sănătății publice*.

Un capitol special, al VII-lea, este consacrat *puterii judecătorești*, căreia îi asigură o organizare cât se poate de înaintată; aci găsim judecătorii sătești, sau de împăciuire, judecătorii de întâia cercetare sau tribunale, divanuri judecătorești, politicești și criminalicești, cum am zice azi Curți de apel, civile și criminale.

Găsim apoi judecătorii de comerț și judecătorii sau tribunale de poliție, a căror utilitate se simte și azi. În frunte este *Inaltul Divan*, un fel de Curte de Casație.

S'a introdus atunci și *publicitatea* în materie imobiliară prin trecerea în condică a zălogirilor și a foilor de zestre.

Pentru împuținarea proceselor și siguranța drepturilor s'au luat măsuri pentru *hotărnicia* tuturor moșiilor din țară, ideal după care năzuim într'una și nici după 100 de ani n'am isbutit a-l înfăptui.

Altă parte a Regulamentului coprinde *norme pentru privilegiații boeri, pentru cler și slujbași*. Tot în acest capitol se ocupă de *învățătura publică și apoi de începuturile spre o unire între cele 2 principate*.

Ultimul capitol este rezervat *armatei*, ocupându-se de modul formării, întreținerii, organizării și dezvoltării ei.

* * *

Din totalul dispozițiilor lui, uneori aranjate foarte sistematic, alte ori nu îndestul de bine, reese o concepție modernă și temeinică despre organizarea Statului. Nu intrăm în amănunte; totuși le recomandăm juriștilor, istoricilor, oamenilor politici, căci multe lucruri bune se pot încă găsi în cirilicile învechite.

Menționăm însă pe lângă cele de mai sus, controlul finanțelor, măsuri pentru încurajarea învățăturilor, pentru propășirea economică; menționăm triumful limbei românești în școli și în viața Statului; amintim suflul de viață națională, care se degajează din noua orânduire și mai ales din legiurile cari s'au clădit pe baza Regulamentului. Căci trebuie amintit tot azi că Regulamentul a fost începutul. Principiile lui, tex-

tele lui, au fost completate printr'un șir întins de legi și de alte rândueli, cari au înlesnit aplicarea celor dintâi și care au dat punta dezvoltării noilor forme de viață.

Cuprinsul Regulamentului a fost lărgit printr'o întreagă legislație din epoca regulamentară, printr'o aplicație tot mai largă, care ne-a guvernat câteva decenii.

Rușii, prin fraudă, cum se știe, au isbutit să-i introducă un articol la 1837 prin care Curtea dela Petersburg voia să subjuge din ce în ce mai mult voința țării.

În fruntea mișcării de protestare s'a ridicat marea figură a lui Ioan Câmpineanu, înconjurat de tot ce era mai ales și se pare, în secret, susținut și de Domn. Această agitație și cântecul vremii: „haideti frați la Mărgineanu să scăpăm pe Câmpineanu” n'au isbutit să împiedice săvârșirea loviturii, căci Turcii n'au fost în stare să-i susțină, ci s'au închinat voinței rusești.

* * *

Regulamentul a trăit încă mulți ani. A fost ars — cum se știe — la 1848 ca și cum filele lui ar fi fost vinovate; a fost înlocuit câteva luni cu Constituția din Câmpia libertății dela Filaret și dela Islaz, dar a fost repus în vigoare și a trăit legalmente până ce Europa ne-a dat la 7/19 Aug. 1858, o nouă Constituție, Convenția dela Paris.

Dar și după aceasta, Regulamentul era încă drag multora, căci îl propuneau ca viitoare Constituție, bine înțeles aducându-i modificările necesare.

Unele părți au mai trăit până la unificarea legislativă dela 1864—65 și câteva și mai târziu, iar când și când și azi se mai invoacă înaintea justiției fragmente din textele regulamentare.

Viața lui a fost cam de 3 decenii, dar a fost o viață de intensă aplicare și rodnicie prin prefacerile introduse în viața românească.

* * *

Cum a fost judecat și cum trebuie judecat? În primele timpuri după întocmire a fost primit cu multe laude și mult entuziasm. Avea părți, care nemulțumiau dar în genere era o întrupare a dorințelor unanime de a dobândi o Constituție, prin care să se pună temeiuri legale pentru viață, în locul ambițiunilor, abuzului, absolutismului.

Cu toate părțile criticabile erau și destule părți bune, menite să transforme lucrurile de la noi.

Când mai toate mințile luminate îi aduc elogii, aceasta dovedește că el coresponde

concepției generației, care-i văzuse apariția. Cu cât a trecut vremea, cu atât a părut mai puțin bun, mai nepotrivit, mai rău, mai odios, până au ajuns să-l ducă pe rug; și de aci s'a răspândit părerea că a fost o nenorocire pentru țară și concluzia că nu merită să-l mai cerceteze, să-l mai cunoască, să-l mai găsească pe undeva, necum să-l mai retipărească.

De ce? Pe scurt, am putea spune că au fost, în prim rând, *motive naționale*: el era socotit opera Muscalilor, simbolul protectoratului înăbușitor și al obrăzniciei consulului rus, care nu se sfiă să înfrunte chiar pe Domni și chiar când aceștia, din amabilitate exagerată, îi ieșeau înainte la solemnități. Marele vinovat era Regulamentul, făcut și pus în aplicare de Rusul Kiselef, ale cărui calități se uitase.

În al doilea rând au fost *motive politice*, propriu zise. Regul. Organic a întărit unele privilegii ale boerilor. Deși intronă o monarhie constituțională, principiile liberale, democratice, erau reduse. Acei care veneau din Apus cu astfel de idei, desigur că nu puteau suferi Constituția boerească, făcută de boeri, sub conducerea reprezentanților celui mai absolut monarch din Europa, iar burghezia în bună parte asculta cu asiduitate propovăduirile acestora.

Se adăogau apoi *motive sociale*. Prin noua legiuire se înrăutățise starea țărănilor. Cu cât treceau anii, cu atât aceasta se evidenția, mai vârtos că împrejurările economice, în urma tratatului dela Adrianopol, schimbau din ce în ce mai mult situația diferitelor clase sociale.

Eră, în fine, sbuciumarea generală a Europei, care nu-și găsisese asezarea statornică, după marile zguduiri. Oricât de adânc întunerice se crede că era asupra noastră,—ceiace de altfel e mult gresit,—tot străbăteau și aci gândurile, năzuințele, idealurile produse de vântul din Apus, pe diverse căi și în diverse chipuri. Acestea nu cadrau cu ceiace era în Regulamentul Organic și mai ales cu ceiace se făcea în numele și în virtutea lui.

Și bietul Regulament tot mai urât, tot mai hulit trebuia să treacă în lumea uitării. Și a trecut....

După 100 de ani, însă, cred că trebuie iertat și judecat mai drept.

Nu el a adus Protectoratul rusec și nu lui trebuie să i se atribue abuzurile acestui Protectorat.

Regulamentul organic n'a fost, apoi, o ope-

ră a streinilor și nici provocat de streini. Cu mult înainte—am arătat—se dorea, se cerea un așezământ nou, o Constituție. Regulamentul satisfăcea această nevoie, recunoscută de toți.

A fost întocmit, ținându-se seamă și de instrucțiunile rusești, este adevărat, și sub controlul rusec, fie aci în țară, fie la Petersburg. Nu putem ști exact în ce măsură au influențat alcătuirea lui. Cuprinsul Regulamentului cadrează însă mult cu ceiace era în țările române atunci și cu ceiace se dorea mai ales de boeri, în cât este probabil că, afară de asigurarea amestecului rusec în unele treburi ale țării, influența acelor instrucțiuni n'a fost prea mare. Probabil că Rușii nici n'au urmărit, în principal, decât să-și asigure un control și dreptul de a lua măsuri ori de câte ori interesele lor ar cere-o, iar nu să se amestece prea mult în organizația lăuntrică. Asta ar și explică de ce au îngăduit o organizare și o legiferare, de care la ei acasă nici nu voiau s'audă.

De altă parte Regulamentul n'a fost lucrat de *streini* ci de Români din cei mai iluștri și din cei mai pregătiți. Făuritorii lui sunt munteni ori moldoveni. Știrbei, G. Asachi, Ștefan Bălăceanu, Mihail Sturza și ceilalți din comisie, sunt fruntași între fruntași, spirite luminate, buni cunoscători ai împrejurărilor, unii juriști de frunte și buni patrioți, doritori de a asigura progresul țărilor.

Și apoi forma definitivă a fost dată de *Adunarea Obștească*, de reprezentanța națională, am zice, cum există atunci și a cărei voință nu se poate spune că a fost sugrumată. Kiselef însuși se plângea că nu poate înfrânge cerbicia boerilor. A fost aprobat de Curtea rusească și de Poartă dar Statutul lui Cuza n'a fost aprobat de Puteri și de Sultan? Și Convenția dela Paris nu e opera Puterilor?

Deci nu e drept să repetăm că Regulamentul e opera streinilor. A fost și influența acestora dar în cea mai mare parte el este lucrare isvorâtă din minte și suflet românesc și cu dorință de mai bine pentru neamul românesc.

Că s'au consacrat privilegii prea mari pentru boerime, a fost un rău dar explicabil prin faptul că întocmitorii erau din protipendadă și pentru că și în alte țări nobiliimea avea asemenea drepturi.

Că s'a permis amestecul Rușilor și Turcilor în mersul vieții de Stat, îngăduind plân-

gerea Domnului contra Adunării și vice-versa, a fost un abuz, dar nu ai noștri l-au cerut ori introdus. Și fără Regulament, acest amestec desigur ar fi fost și mai rău. Regulamentul permitea și țării să vorbească; glasul lui Câmpineanu în Adunare și al altora a dovedit, că țara are fii care nu se sfiesc de puternicile împărății și știu să-i tălmăcească durerile.

Chiar în forma redusă, viața parlamentară din timpul Regulamentului, viața constituțională îi putem zice, a fost de mare folos. Și când iei cunoștință de cele discutate, de rapoartele făcute, de legile întocmite parcă nu-ți vine a crede că a fost aci așa ceva acum 100 de ani.

O învinuire mai meritată este că a făcut mai rea situația țărăniei. Explicabile aceste măsuri, printr'o concepție învechită a boerimeii mai bătrâne, ele au avut consecințe neplăcute, care mai târziu s'au întors tocmai contra acelei boerimi. Mai puțin merită învinuirea că n'a introdus un regim politic, mai liberal; nu se știe dacă eram pregătiți atunci pentru un astfel de regim.

Rânduelile Regulamentului au preparat, însă, în chip cert cele-ce au urmat.

O judecată dreaptă asupra lui trebuie să tină seamă de ceiace a fost înainte. O analiză amănunțită, pe care avem datoria s'o facem, arată valoarea și noutatea principiilor și instituțiilor introduse. Amintim asigurarea domniei naționale prin alegere și pe viață, principiul separației puterilor, organizație constituțională înaintată, așezarea Statului pe temelii noi moderne, din punct de vedere administrativ, financiar, economic, sanitar, militar, măsuri de pază, de prevedere, îngrijirea orfanilor, control al banului public, etc., etc. Și dintre toate, una care a rămas în cea mai mare parte: organizarea judecătorească pe cele mai bune baze și după model european, în special francez, făcută de cei ce învățaseră Dreptul în Franța ori după cărțile franceze, ca Știrbei și alții.

Amintim apoi organizarea învățământului până la Facultăți și, mai presus, consacarea triumfului limbei românești în școli și în toată viața oficială.

Și de relevat, în judecata ce facem, că autorii Regulamentului au căutat să întrupeze în el nu simple modele streine ci, cum am mai spus cândva, să adapteze noile concepții împrejurărilor dela noi. În termenii întrebunțați, în organizările întocmite au căutat—ceia-ce n'au făcut în aceiași măsură cei de mai târziu—să potrivească pe trupul

nostru ceiace aduceau din Apusul luminat. *Regulamentul și epoca lui* reprezintă timpul încercărilor grele de adaptare a vieții noastre întârziate la viața și progresul Europei. Și munca celor de atunci n'a fost deloc ușoară. Greutățile de astăzi ne dau o idee de cât a trebuit să muncească acea generație care, pe lângă alte nevoi — să nu uităm — trăia sub apăsarea dureroasă a streinilor, porniți să ne înghită.

Au fost și părți criticabile în Regulament; cine ar tăgădui? a avut și urmări rele. Neajunsurile au dispărut, părțile bune au trăit. Multe din temeliiile organizației de atunci au trăit multă vreme și pe ele s'au așezat altele mai solide și mai înaintate. Ele au fost însă elementul de bază pe care ne-am sprijinit primii pași și pe el ne-am înălțat edificiul de azi. Am adoptat mai târziu alte forme mai frumoase, mai pompoase — nu discutăm de a fost bine ori rău—dar e de întrebare dacă evoluția formelor regulamentare n'ar fi dus la rezultate tot așa de bune, mai încete, dar poate mai potrivite cu ale noastre.

Și dacă nu regretăm nimic din cele-ce s'au făcut pe urmă, căci scopul este atins, este drept totuși să nu uităm ceiace a fost și cum s'a ajuns la ceiace suntem astăzi.

Se cuvine un omagiu de recunoștință a celei generații așa de bârfită uneori, generație aproape așa de mare ca și cea dela 1848-1859, pe care a pregătit-o; se cuvine să se pună în justa lumină rolul ei, pomenind în școli mai ales, numele mari care au ilustrat-o.

Se impune, însă, o mai exactă înțelegere și o mai dreaptă prețuire a operei, a cărei pomenire de 100 ani am făcut, operă valoroasă din punct de vedere științific și pe care o putem revendica și înfățișa cu mândrie ca produs în cea mai mare parte românesc.

O rază slabă de lumină asupra acestei opere, iată cum trebuie să priviți cuvântarea mea.

Fie ca aceste vorbe să vă oprească o clipă gândurile asupra Regulamentului organic, fie să vă deștepte interesul pentru a-l cunoaște mai de aproape, fie ca din înțelegerea greutăților și sbuciumărilor de altă dată să câștigăm și mai multă dragoste pentru tot ce-i al nostru și mai multă îmbărbătare pentru învingerea nevoilor de azi și pentru propășirea neamului.

ANDREI RĂDULESCU,
Consilier la Curtea de Casație
Membru al Academiei Române

OBSERVAȚIUNI*)

asupra

ANTE-PROIECTULUI CODULUI DE PROCEDURA PENALA

(urmare)

Titlul I. Cap. VI și VII (art. 85—101)

§ 6. — Am arătat deja că dispozițiunile din art. 85—101 trebuiesc mutate în Titlul III (care va deveni la rândul său titlul IV: „Diferite acte procedurale”, unde vor forma două capitole: „Termene și repunerea în termen” și „Nulități”. Când vom ajunge la Titlul III vom arăta în ce fel se va distribui materia și ce numerotațiune vor primi textele. Deocamdată analizăm numai cuprinsul și forma acestor texte.

La art. 85 alin. 1 se vor suprima cuvintele: „în ore, zile, luni și ani” ca inutile fiindcă imediat în aliniatele următoare se arată că e vorba de atari termene.

La alin. 2 din art. 85 partea finală „care arată acest termen” se va înlocui cu „care a provocat curgerea termenului”.

La alin. ultim art. 85 se va adăuga după „sărbătoare legală” cuvintele „sau de suspendarea activității instanțelor judecătorești” fiindcă la vacanțele mici se suspendă activitatea câteva zile, deasemeni în zilele de operațiuni electorale.

Dispozițiunea din art. 86 alin. 2 trebuie extinsă și la alte persoane chemate și obligate să se prezinte înaintea unei instanțe penale.

Dispozițiunile din art. 87 și 88 trebuiesc suprimate ca inutile, căci din moment ce se permite ca anumite acte să fie împlinite și prin poștă e dela sine înțeles că ele trebuiesc să fie depuse acolo în termen; deasemeni e dela sine înțeles că din moment ce un act nu a fost făcut în termen partea e decăzută căci acesta e rostul termenilor.

La art. 89 alin. 1 se va suprima „sau autoritățile” ca fără rost. Deasemeni credem că e locul să se suprimă din acest articol propozițiunea finală dela alin. 1: „dar numai o singură dată în cursul unui proces” fiindcă această condițiune este artificială și contrazice însăși fundamentul instituțiunei în sine. Intr'adevăr anteproiectul admite că pot exista cazuri de forță majoră și că e bine ca justiția penală să înlătore consecințele nedrepte ce pot rezulta din ele. Dacă această măsură este înțeleaptă — și sigur este — atunci ea trebuie să se aplice oricâte ori forța majoră și-a impus imperiul în cursul unui proces și fiindcă nu stă în putința legiuitorului să interzică forțelor majore de a se produce mai mult de cât odată, cel mai înțelept lucru este ca legea să înlătore efectele păgubitoare ale acestor forțe oricând ele se vor ivi. Singura

chezășie va fi înțelepciunea judecătorilor cari vor aprecia când a existat realmente o forță majoră și când se găsesse numai în fața unui pretext mai mult sau mai puțin abil ticluit.

Credem că pentru mai multa precizare s'ar putea spune în alin. 1 al art. 89 „în absolută imposibilitate” care marchează mai vădit ideea de forță majoră.

La alin. 2 din art. 89 se va înlocui cuvântul „inculpatul” cu acela de „partea”, fiindcă în alin. 1 se vorbește de părți; deasemeni se va înlocui cuvântul „comunicare” cu „actul”, aceiaș înlocuire pentru cuvântul „notificare”; iar la sfârșit în loc de formula: „în locurile și în modurile indicate de lege pentru comunicare” se va scrie „regulat și în conformitate cu cerințele legii”.

Dispozițiunea din alin. 2 art. 90 trebuie formulată mai precis, fiindcă se poate ca nu cel dintâi act următor, ci al doilea sau al treilea să fi dat posibilitate părții să cunoască pierderea termenului, apoi e greu de a se fixa precis ziua când a încetat forța majoră. Propunem: „Termenul de 10 zile curge dela data când partea a fost pusă în măsură, printr'un alt act procedural, să i-a cunoștința de pierderea termenului”.

Dispozițiunea din art. 93 va deveni al 3 aliniat în art. 90, apoi va urma ca al patrulea aliniat dispozițiunea din art. 91 alin 1; ca al cincilea aliniat dispozițiunea din art. 92 și ca ultim aliniat va rămâne ultimul aliniat din art. 90. Deci articolele 90—3 se vor contopi.

La alin. 3 din art. 90 se va spune: „Beneficiul repunerii în termen nu se aplică termenilor cari privesc însăși procedura repunerii în termen”.

La alin. 1 din art. 91 se va intercala cuvântul „partea” după cuvintele „în cazul când”. Alin. 2 din art. 91 trebuie suprimat căci e implicit cuprins în aliniatul întâi.

La art. 92 se va suprima cuvântul „autoritatea”.

E drept textele dela repunerea în termen au fost copiate după cod. (pr. pen. italian din 1913, dar tocmai fiindcă această instituțiune era foarte defectuos disciplinată ea a fost abandonată de noul cod de proc. pen. italian. Noi nu credem că s'a făcut bine. Ceeace trebuia era o mai bună disciplinare a materiei. De aceia am propus modificările de mai sus, recomandate și de doctrină.

La art. 94 ultima propozițiune se va înlocui cu propozițiunea: „Nulitățile rămân fără efect în cazurile statornicite mai jos” fiindcă propozițiunea din anteproiect e o traducere a textului italian, care nu prinde în limba noastră.

Art. 95 trebuie pus în acord cu art. 42 unde se vorbește și de „competința personală”. Prima propozițiune din alin. 2 art. 95 e inutilă căci din moment ce nulitatea se poate invoca în orice stare a procesului se înțelege că e neacoperibilă. Se va

*) Vezi No. 35 și 37 din 1931.

spune deci : „Această nulitate poate fi ridicată.. etc.”

Dispozițiunile din art. 96—100 trebuiesc contopite și comprimate într'o formulă mai generală și mai comprehensivă așa cum a făcut și codul italian din 1930 cu textele vechiului cod după cari sunt traduse textele din anteproiect.

Titlul II, Cap. I (art. 102—135)

§ 7. — Intru'cât am împărțit în două titluri materia cuprinsă în Titlul I din ante-proiect, urmează ca Titlul II să devină Titlul III cu denumirea: „Părți în procesul-penal”. Acest titlu format din art. 102—135 plus alte câteva texte cari vor fi aduse din alte titluri se va împărți după cum am arătat la § 3 în 5 capitole. Distribuirea articolelor în aceste capitole o vom face după ce vom analiza textele.

Redacțiunea art. 102 alin I trebuie revăzută fiindcă formula: „de urmărire și de susținere a intereselor societății” e și improprie și neprecisă. Apoi ministerul public e parte iar un organ în proces. De aceea se va spune: „Ministerul public reprezintă în procesul penal societatea și interesele sale. El urmărește infracțiunile și exercită acțiunea penală în conformitate cu dispozițiunile legii”.

Vor urma celelalte aliniate. Se vor aduce tot în art. 102 și dispozițiunile din art. 285 și 289 pentru a forma prin contopire un text unic.

Se va mai edicta o dispozițiune prin care să se arate că organizarea și ierarhia ministerului public este disciplinată prin legea de org. judecătorească.

Deasemeni trebuie expres arătat dacă Ministerul public poate să retragă o cale de atac folosită de el. În fine se va mai arăta că orice act îndeplinit de Ministerul public sau efectuat cu concluziunile sale este opozabil persoanelor cari ar avea dreptul de a pune în mișcare și de a exercita acțiunea penală. Aceasta pentru a evita situațiunea absurdă ca acolo unde Ministerul public și-a epuizat atribuțiunile să existe totuși alte persoane cari să poată mai mult de cât ar putea el.

La art. 130 trebuie deasemeni modificată redacțiunea; formula „cel căzut sub o acțiune” e prea liberă; apoi inculpatul rămâne inculpat totdeauna în timpul procesului iar nu numai „cât timp nu i s'a trimes.. etc.” fiindcă termenul de inculpat e termenul generic consacrat pentru a indica pe partea învinuită. Termenii prevenit, acuzat și condamnat sunt calificative suplimentare, altfel ar trebui să întitulăm capitolul privitor la inculpat cu toate celelalte denumiri.

Se va spune deci : „Inculpat se numește persoana contra căreia s'a pus în mișcare acțiunea penală”.

„Inculpatului i se mai spune: Prevenit din moment.. etc.”, vor urma aliniatele din art. 103.

Trebuie suprimat aliniatul privitor la *recidivist*, fiindcă recidiva o definește cod. penal iar nu procedura penală, și apoi ea nu indică o situațiune a părții din punct de vedere procedural, ei o situațiune străină de aspectele procesului; altfel ar trebui atunci că să spunem și când inculpatului i se zice *complice, instigator etc.*

Va trebui cu privire la inculpat să se statornicească dacă el trebuie sau nu să fie asistat în ceea ce privește acțiunea civilă, atunci când este incapabil (minor, interzis, etc.).

Trebuie de asemeni să se disciplineze chestiunea foarte frecventă a stabilirii identității inculpatului, atunci când acesta neagă că el ar fi persoana arătată în procesul-verbal, plângerea, denunțul etc. cari au condus la pornirea urmăririi.

Art. 104 va primi redacțiunea: „Pot fi chemate ca părți în procesul penal și persoanele cari după.. etc.”.

Art. 105 se va contopi cu 107 fiindcă exprimă aceeași idee.

La art. 106 alin. 2 trebuie suprimat cuvântul „voluntar” ca inutil.

La alin. 2 din art. 108 trebuiesc înlocuite cuvintele: „în termenul de mai sus” cu „în termen de 3 zile dela comunicarea cererii de intervenție” fiindcă partea civilă și ministerul public nu au de unde ști când a primit citațiunea persoana civilmente răspunzătoare pentru ca termenul de opoziție să curgă la fel.

Alin. 1 și 2 din art. 106 vor trece la art. 105; iar alin. ultim va deveni alin. 4 în art. 108.

Alin. penultime trebuiesc puse în acord cu modificările ce le'am propus la art. 8.

La art. 109 se va spune „în raport cu toate actele.. etc.”.

Credem că ar trebui să se prevadă că respingerea citării sau intervențiunii în cursul instrucțiunii nu împiedică reînnoirea cererii de citare sau intervenție înaintatea instanței de fond, fiindcă între timp pot interveni elemente noi cari să justifice reînnoirea cererii. Dispoziția din art. 110 trebuie suprimată ca absolut inutilă.

Art. 111 trebuie să primească o altă redacțiune fiindcă nu devine parte civilă numai „cel ce aduce o plângere” ci oricine a suferit o daună, chiar dacă acțiunea penală s'a pus în mișcare din oficiu și deci nu a existat plângere. Se va spune deci : „Persoanele cari conform art. 6 (în ante-proiect 3 și 4 alin. 3—5) au exercițiul acțiunii civile nu vor avea calitatea de parte civilă în procesul penal decât dacă vor declara.. etc.” Va urma apoi tot în art. 111 dispozițiunea din art. 113 modificată astfel: „Declarațiunea de constituire se face în scris

sau oral, prin plângere sau prin act separat, înaintea organelor de cercetare sau de urmărire, fie înaintea judeului de instrucție până la terminarea instrucției, fie chiar înaintea primei instanțe în tot cursul instrucției orale, dar nu mai târziu de începerea debaterilor asupra fondului”.

Ca al treilea aliniat al art. 111 va fi dispozițiunea din art. 114; domiciliul ales trebuie să fie în circumscripția instanței.

La art. 112 trebuie să se adauge dispozițiunea din art. 119 și cea din art. 123.

Dispozițiunile din art. 115 și 116 se vor suprima fiind implicit cuprinse în art. 113.

La alin. 3 din art. 117 se va înlocui „ea” cu „el” (cel lezat).

Dispoziția din art. 118 trebuie suprimată; alin. întâi din acest text se găsește formulat și încă sub forma de obligație nu de facultate în art. 5 alin. ultim; iar aliniatul doi este inutil fiindcă probele propuse sunt totdeauna câștigate cauzei (art. 462 din ante-proiect).

Art. 120 este inutil fiindcă nu e nevoie să se mai repete ceea ce e scris în art. 219.

Deasemeni dispozițiunile din art. 121 și 122 sunt cuprinse în art. 5 și 6., ceva mai mult în art. 5 se spune că partea civilă care a ales calea penală nu se mai poate întoarce la calea civilă, pe când în art. 122 i se dă acest drept dacă face rezervă. Alin. 2 din art. 121 este implicit cuprins în art. 8 alin. 2. Deci art. 121 și 122 trebuiesc suprimate.

Art. 123 și art. 119 se vor muta în art. 112 ca al. 3 și al 4-lea aliniat în ordine.

La art. 124 trebuie înlocuit fragmentul: *de a avea un apărător*” cu cuvintele „*de a fi asistat și apărat*”. Suntem contra limitării numărului apărătorilor. Dreptul de apărare ne fiind o favoare care să poată fi restrânsă, el nu poate primi de cât o disciplinare care să consolideze acest drept, iar nu o disciplinare care să-l debilitizeze și să-l fărâmițeze. Dacă e logic ca justiția să nu fie obligată a oferi inculpatului din oficiu mai mulți avocați, în schimb nu e nici logic și nici legitim ca să i se interzică acestuia a-și asigura oficiul mai multor apărători aleși sau de a primi asistența celor ce se oferă să-l apere.

Credem deci că trebuie să se lase inculpatului dreptul de a-și alege mai mulți apărători cu obligațiunea însă de a desemna pe unul din acestia pentru efectuarea comunicărilor și luarea cunoștinței de actele instrucției cuprinse în art. 361 din ante-proiect, fiindcă e legitim ca să nu se complice procedura cu atâtea comunicări câți apărători sunt, apărătorul desemnat de inculpat putând foarte bine să țină el în curent pe ceilalți apărători cu mersul instrucției. Vor putea însă toți apărătorii să pună concluzii orale acolo unde sunt admise și să depună memoriile în comun.

Alin. 1 dela punctul 1 din art. 124 trebuie dar modificat în sensul: „*In cursul instrucției inculpatul va desemna pe unul din apărătorii săi pentru a se îndeplini față de el actele ce trebuiesc să fie comunicate apărării. Inculpatul-prevenit va putea după luarea primului interogator să comunice cu apărătorii săi... etc.*”.

La alin. 2 se va spune: „*de a-și desemna un apărător*” în loc de „*a-și alege un apărător*”.

Se vor suprima cuvintele: „*Cu toate acestea*” din alin. 3.

La alin. 4 se va înlocui cuvântul „*arestatului*” repetat de mai multe ori, cu „*prevenitului*” fiindcă aceasta e termenul consacrat prin art. 103.

La alin. 6 se va spune: „*apărătorii*” în loc de „*apărătorul*”.

La alin. 7 trebuie modificat sistemul desemnării prin decan care este greoiu și necesită corespondență și întârzieri. Credem că e bine ca la fiecare Parchet să existe un tablou înaintat de Barou al avocaților obligați la asistența judiciară. Din acest tablou în ordine se vor desemna apărătorii din oficiu, făcându-se mențiune în dreptul fiecăruia de numărul însărcinărilor primite. Cu chipul aceasta desemnarea din oficiu și încunoștințarea avocatului se va face imediat.

Aceiaș obiecțiune și cu un cuvânt mai mult o facem și cu privire la limitarea numărului apărătorilor la punctul 2 din art. 124, mai ales că o atare limitare ante-proiectul nu face și cu privire la apărarea părții civile. E absurd ca toate pricinile fie că e vorba de un mic delict, fie că e vorba de un cumul de delictive să fie puse în acelaș calapod mărginindu-se la fel apărarea la doi avocați. Dacă codul italian din 1913 și din 1930 are o atare dispozițiune aceasta nu înseamnă că trebuie neapărat împrumutată. Nici când la noi avocații nu au încercat acele recorduri pe cari le cultivau avocații italieni de a vorbi câteva zile într'un proces, așa că la noi dispozițiunea nu are nici o explicațiune, de cât doar o temere nejustificată.

Alin. 2 dela punctul 2 din art. 124 credem că poate să lipsească. Că inculpatul are dreptul să confere cu apărătorul e un lucru pe care nu trebuie să-l mai amintească legea. Iar în ceea ce privește sfătuirea asupra răspunsurilor la interogator, una din două: ori e vorba de sfătuire anterioară interogatoriului și pe aceasta e o naivitate să o prohibi, sau e vorba de sfătuire în timpul luării interogatoriului și atunci dispozițiunea e absurdă fiindcă se denaturează noțiunea de interogator.

Propunem deci suprimarea acestei dispozițiuni.

Redacțiunea alin. 3 punctul 2 din art. 124 trebuie revăzută ca formă.

VINTILA DONGOROZ

(Va urma)

INALTA CURTE DE CASAŢIE ŞI JUSTIŢIE S. I

Audiența de la 8 Octombrie 1929

Președinția d-lui V. TATARU Consilier

Soc. an. „Astra din Arad cu văduva lui Enrie Varga

Decizia No. 2151

Hotărâri judecătorești. Hotărâri cu termen. Admisibilitatea lor în drept. Dreptul părâtului de a cere că, dacă situația avută în vedere la data pronunțării va fi legalmente modificată la ajungerea termenului, hotărârea să fie supusă acestei condiții. Aplicare la legea chiriilor din 1927. Art. 2, 3, 10 și 36 din această lege.

Potrivit art. 36 legea chiriilor din 1927, proprietarul al cărui chirias urma a fi evacuat conf. art. 2-3 și 10, pulea introduce acțiune de evacuare după promulgarea legii, chiar înainte de datele la care expira prelungirea contractelor de închiriere.

Hotărârile date pe baza acestui text sunt niste hotărâri cu termen, menite să nu producă nici un efect decât de la o dată anume determinată, și cum ele sunt pronunțate în vederea unei situațiuni viitoare, care până la ajungerea termenului, poate fi schimbată de o nouă lege a chiriilor, — aceasta îndreptăteste pe chiriasii arătați la art. 36 să ceară ca hotărârea să fie supusă condiției ca, situația avută în vedere de judecată la data pronunțării să nu fie modificată, prin altă lege, până la data ajungerii termenului.

Această cerere a chirișilor de a se da o hotărâre condiționată, nu este contrară principiilor de procedură.

Curtea,

Ascultând pe d-l av. Gh. Rusu pentru recurentă,

Curtea, deliberând:

Asupra recursului făcut de către soc. „Astra”, prima fabrică de vagoane și motoare, în contra sentinței no. Ca. 848 din 1929 a Trib. Arad,

Văzând motivele de casare astfel formulate:

„1) Violarea alin. I al art. 36 din legea pentru prelungirea contractelor de închiriere din 16 Aprilie 1928: Evacuarea chirișilor la datele fixate prin această lege, în conf. cu dispozițiunile art. II, 3 și 10, se va face de instanțele judecătorești, potrivit competenței lor stabilite în acest scop. Deoarece condiționat de prelungirea contractelor de închiriere s'a evacuat pe părâtă.

„2) Violarea principiului de drept, că instanțele sunt legate de norme existente la data când litigiul le-a fost supus judecării.

„3) Violarea principiului de drept, că sentința trebuie să conțină dispoziții hotărâte, precise, care exclud orice îndoielă asupra raportului juridic supus judecării”.

Având în vedere sentința atacată, din care se constată: să soc. Astra în calitate de proprietară a chemat jud. mixtă Arad, pe intimata văduva lui Enrie Varga, în calitate de chiriasă, a apartamentului situat în orașul Arad, str. Nicolae Grigorescu no. 34, pentru a fi obligată să evacueze acest imobil, la termenul de 1 Mai 1929, când expiră prelungirea contractului de închiriere; că această acțiune a fost pornită pe art. 36 legea chiriilor din 1927.

Că cererea recurentei a fost admisă de către judecătoria, potrivit art. 36 legea chiriilor din 1927, sub rezerva că intimata să poată beneficia de prelungi-

rea, ce eventual ar fi acordată de o nouă lege, și în același timp s'a admis ca intimata să evacueze imobilul, după 15 zile dela data expirării contractului.

Că în contra acestei cărți, recurenta a făcut apel la Trib. Arad, care a admis apelul în parte, obligând pe intimată să evacueze apartamentul ocupat în ziua de 1 Mai 1929, data când expiră contractul de închiriere, fără să-i mai acorde cele 15 zile păsute, însă tot cu rezerva unei noi prelungiri a închirierii ce eventual ar acorda-o o nouă lege.

Că prin motivele de casare recurenta se plânge că greșit instanța de fond, a admis evacuarea, cu rezerva unei noi prelungiri a contractului de închiriere, deoarece în drept, nu sunt posibile, hotărârile convenționale.

Considerând că potrivit art. 36 din legea chiriilor dela 1927, proprietarul al cărui chirias urmează a fi evacuat în conf. cu art. 2—3 și 10, poate introduce acțiune de evacuare, după promulgarea acestei legi, chiar înainte de datele la care expiră prelungirea contractelor de închiriere.

Că acest avantajiu a fost acordat proprietarilor pentru că în caz de refuz al chirișului de a evacua imobilul închiriat, la termenul prevăzut de lege, să nu fie nevoit a-l chema în judecată, dela acea dată înainte și astfel în tot timpul cât va dura litigiul să nu poată beneficia de favoarea acordată de lege aceia de a-și recăpăta imobilul închiriat.

Considerând că hotărârile acestea date conf. art. 36 legea chiriilor, sunt niste hotărâri cu termen, menite să nu producă nici un efect decât dela o dată anume determinată, și cum ele sunt pronunțate în vederea unei situațiuni viitoare, care până la ajungerea termenului, poate fi schimbată de o nouă lege a chiriilor, îndreptăteste pe chiriasii arătați de art. 36, să ceară ca hotărârea ce se va da să fie supusă condițiunei, ca situația actuală avută în vedere de instanța care a pronunțat hotărârea cu termen, să nu fie modificată până la ajungerea termenului, de o altă lege.

Că la această cerere a chirișilor de a se da o hotărâre condițională, nu se opune principiile de procedură, potrivit cărora aceste hotărâri sunt posibile, deoarece ele ca și cele neconditionate, canătă autoritatea lucrului judecat, putând fi astfel duse la îndeplinire însă cu rezerva, că această autoritate rămâne legată de îndeplinirea condițiunei sub care a fost dată, urmând ca în cazul când condițiunea nu se îndeplinește, hotărârea să fie considerată ca inexistentă.

Că dreptul de evacuare al chirișilor hotărât după art. 36, fiind presupus ca recunoscut numai cu condițiunea ca o nouă lege, să nu prelungească contractul de închiriere al cărui titular a fost obligat înainte de expirarea lui, să evacueze la termenul fixat prin lege, imobilul ce-l ocupa în baza unui astfel de contract, urmează că acest drept în momentul când s'a dat hotărârea cu termen, era un drept supus condițiunei ca să nu fie schimbat de o nouă lege, care să prelungească termenul de evacuare; că deci această situațiune probabilă motivează admiterea acțiunei proprietarului, condiționată însă de împrejurarea ca o nouă lege să nu acorde chirișului, un termen peste cel acordat de legea veche; că astfel fiind, recursul de față devine nefondat.

Pentru aceste motive, Curtea, respinge, etc.

INALTA CURTE DE CASAŢIE ŞI JUSTIŢIE S. I-a

Audiența dela 11 Ianuarie 1930

Președinția D-lui D. FLORESCU, Consilier

Const. Ioanovici cu Ana Georgescu

Decizia No. 597

Acte simulate. Opozabilitate numai față de părți și succesorii lor cu titlu universal. Erede rezervatar atins în rezervă. Este terț față de actul simulat care-l vătămă. Art. 1175 c. c.

Sucesiune. Liberalități de imobile făcute erezilor rezervatari de către decujus și cu dispensă de raport. Reductibilitate în măsura atingerii rezervei. Instrăinarea imobilului de către eredele donatar. Cum se face raportul. Art. 847, 855 și 765 c. c.

1.—*Este adevărat că, conf. art. 1175 c. c., actele simulate sunt opozabile numai părților contractante și succesiorilor lor cu titlu universal.*

Când însă un erede rezervatar invoacă simulațiunea unor liberalități făcute de autorul său, cu atingerea rezervei, atunci eredele rezervatar, în ce privește rezerva, este terț față de liberalitățile atacate și poate invoca simulațiunea.

2.—*Din combinațiunea art. 847 și 765 c. c., rezultă că, liberalitățile de imobile, făcute de către decujus în beneficiul unuia dintre erezii rezervatari și cu dispensă de raport, dar atingând rezerva celorlalți moștenitori, independent dacă sunt deghizate sau nu, sunt supuse reducțiunii, în măsura în care întrec cotitatea disponibilă și reducțiunea are a se face prin raportul în natură de către moștenitorul donatar al excedentului peste cotitatea disponibilă.*

Din aceleași texte mai rezultă că, chiar dacă moștenitorul donatar a instrăinat imobilul către un tert, încă raportul pentru respectarea rezervei celorlalți moștenitori, trebuie făcut în natură, dacă instrăinarea imobilului a avut loc după deschiderea succesiunii.

Curtea deliberând,

Asupra recursului făcut de către Const. Ioanovici și Aurel Băncescu, în contra sentinței no. 150 din 928 a Curții de Apel din Craiova s. I-a.

Văzând motivul I de casare astfel formulat:

„1. Violarea art. 1175, 818, 119 cod. civ., 722, 723 proc. civ. 855, 765 cod. civ., nemotivare, omisiune esențială, exces de putere.

„In conformitate cu prevederile art. 1175 cod. civil, contra înscrisului său orice probă de natură a modifica natura unei convențiuni sau de a-i anula orice efecte nu sunt opozabile decât părților contractante și succesiorilor lor universali, neavând nici un efect contra altor persoane.

„In temeiul acestui principiu de drept, am susținut, înaintea instanței de fond că, simulațiunea ce s'ar fi săvârșit de Iosef Lăzăroiu, autorul comun și Gh. A. Păunescu și Vasile Lăzăroiu, și constatată, fie prin contra înscrisul dat de Păunescu, sau prin martorii audiați de Curte, nu-și poate produce, față de noi subachizitori, singurele terțe persoane în materie ce desbatem — nici un efect, și prin urmare nu se pot anula, pe cale deconsecință, vânzările între noi și V. Lăzăroiu sau T. I. Ivănoiu).

„Deși am desbătut, pe larg, această temă de apărare, atât oral cât și prin concluziunile scrise ce ni s'a cerut și am depus, totuși instanța de fond le ignorează și pronunță deciziunea sa, fără a o motiva, pe lângă considerațiunea că nici măcar nu statuiază dacă subsemnații suntem „terți subachizitori“ sau nu. Curtea de fond este tot așa de timidă atunci când are aerul să adopte susținerea apelantei că, și ea este „terță persoană“, violează, însă, dispozițiunea precisă

a textului, care nu admite efecte contra înscrisului, decât față de părțile contractante și succesiorilor universali, — pe care deci nu-i consideră terțe persoane, așa cum are aerul Curtea s'o facă.

„Instanța de fond încuviințând susținerile apelantei a violat textul invocat mai sus, nemotivând deciziunea sa, comițând și o omisiune esențială, fiindcă dacă luă în desbatere, dispozițiunile art. 1175, soluțiunea sa ar fi fost alta“.

Având în vedere decizia atacată din care rezultă că intimata Ana Georgescu, a chemat în judecată înaintea Tribunalului Gorj, pe Ana Iosef Lăzăroiu, Vasile I. Lăzăroiu, Gavril Păncescu, Vasile Râmnicănu cum și pe recurenții Aurel Băncescu și Const. Ioanovici, pentru a i se recunoaște calitatea de erede rezervatară a defunctului Iosef Lăzăroiu; a se constată că actul de vânzare autentificat de Trib. Gorj la no. 244 din 918 și cel autentificat la no. 708 din 918, prin care defunctul său părinte a vândut imobilul situat în Târgu-Jiu, Str. Ferentari, lui C. Băncescu, iar acesta fratelui său Vasile Lăzăroiu, sunt simulate, cuprinzând o donație deghizată făcută în fraudă drepturilor ei de erede rezervatară; se aduce la masa succesorală acest imobil considerându-se ca fără ființă legală instrăinarea imobilului făcută de Vasile Lăzăroiu, recurenților Const. Ioanovici și Aurel Băncescu cum și să dispună împărțirea acestui imobii, în două părți egale, din care una să fie atribuită mamei sale Ana Iosef Lăzăroiu, iar cealaltă, după ce va fi subdivizată în două, o jumătate să fie atribuită lui Vasile Lăzăroiu, iar cea de a doua jumătate să fie atribuită ei.

Că Tribunalul Gorj a respins această acțiune; că însă în urma apelului, intimatelor, Curtea din Craiova a admis în parte acțiunea în sensul că a recunoscut intimatelor Ana Georgescu, calitatea de erede rezervatară a defunctului Lăzăroiu, a dispus reducerea donației deghizate făcută prin actele simulate de vânzare menționate, și că a mai dispus împărțirea imobilului în Tg.-Jiu Str. Ferentari, în două părți egale, atribuind o jumătate Anei Lăzăroiu, iar din cealaltă jumătate a atribuit 2/3 lui Vasile Lăzăroiu iar restul de 1/3 intimatelor Ana Georgescu.

Că pentru a da această soluțiune, Curtea de fond, constată că, din actele depuse în cauză rezultă că la 1 August 1918, Ana și defunctul Iosef Lăzăroiu, autorii Anei Georgescu și ai fratelui acesteia, Vasile Lăzăroiu au vândut cu actul autentificat de Trib. Gorj la no. 244 din 918 siliștea cu casa de pe ea, — situată în Tg.-Jiu Str. Ferentari — lui Gavril Păncescu, că acesta în același an, la 10 Decembrie a revândut imobilul, cu actul autentificat la no. 608 din 918 de același Tribunal lui Vasile Lăzăroiu, care la rândul său acesta la 31 Ianuarie a vândut o parte din imobil, lui T. Ioanovici, iar altă parte la 28 Septembrie 1921, recurentului Aurică Băncescu, că T. Ioanovici la 17 Octombrie 1921 a revândut din partea sa o parte lui Vasile Lăzăroiu, iar alta la 2 Noembrie 1925, a vândut-o Luizei și recurentului Const. Ioanovici, că în sfârșit la 4 Septembrie 1923, Vasile Lăzăroiu a vândut și ultima sa parte lui V. Râmnicănu; că între timp la 7 August 1919, Iosef Lăzăroiu, autorul intimatelor și al lui Vasile Lăzăroiu, a decedat.

Că mai constată Curtea de fond că cu martorii audiați intimata, a făcut dovada deplină că actele autentificate la no. 244 și 608 din 918 de Tribunalul Gorj, prin care defunctul Iosef Lăzăroiu a vândut

lui G. Păncescu și acesta lui Vasile Lăzăroiu, siliște din Tg.-Jiu nu sunt serioase și că în realitate cuprinde o donație deghizată, făcută în fraudă drepturilor intimitei ca erede rezervatară a donatorului, că această donație atingând rezerva intimitei urmează a fi redusă.

Că motivează instanța de fond, din împrejurările în care s'a făcut această donație deghizată, se deduce că defunctul Iosef Lăzăroiu a înțeles să dispenseze pe Vasile Lăzăroiu de raportul cotității disponibile, că întrucât Vasile Lăzăroiu a înstrăinat recurenților imobilul în discuțiune după moartea tatălui său, reducățiunea donației urmează a fi făcută în natură.

Că obiecțiunea făcută de recurenți că ei fiind terți achizitori ai imobilului în discuțiune, simulația petrecută între tată și fiul său Vasile Lăzăroiu nu le este opozabilă, nu este fondată zice Curtea de oarece și intimata este terță și că în această calitate a cerut reducățiunea înstrăinărilor făcute de Vasile Lăzăroiu.

Că deci de pe urma lui Iosef Lăzăroiu rămânând doi copii și cum cotitatea disponibilă este numai de 1/3 din averea defunctului, urmează, că, din jumătatea siliștei din Tg.-Jiu să ia Vasile Lăzăroiu, autorul recurenților, 2/3 iar intimata Ana Georgescu 1/3.

Având în vedere că prin primul motiv de recurs recurenții pretind că, instanța de apel a comis o omisiune esențială și a dat o decizie nemotivată fiindcă nu se pronunță asupra apărării sale, că, el este tert subachizitor și nu i se poate face opozabilă actul simulat de donație făcut sub forma de vânzare de către Iosef Lăzăroiu către Autorul lor, Vasile Lăzăroiu; că de altă parte instanța de apel a violat art. 1175 cod. civ., când a considerat pe intimată că este tert față de actul simulat făcut de tatăl său, la a cărei succesiune vine cu titlul de rezervatară.

Considerând că obiecțiunea de omisiune și nemotivare este inexactă în fapt întrucât Curtea de Apel constată și motivează că recurenții sunt terți față de actul simulat în discuțiune, dar că totuși actul simulat de donație le este opozabil.

Considerând că în ce privește violarea art. 1175 cod. civ. în adevăr, actele simulate sunt opozabile numai părților contractante cum și succesorilor lor cu titlu universal.

Considerând, însă, că în cazul când un erede rezervatar invoacă simulațiunea unor liberalități făcute de autorul său cu atingerea rezervei, atunci eredele rezervatar în ce privește rezerva, lucrează în numele său personal, apărându-și drepturile sale proprii recunoscute de lege, iar nu ca reprezentant al persoanei defunctului, și deci, el este tert față de liberalitățile făcute de defunct, sub formă simulată a unor acte oneroase, în atingerea rezervei.

Că, prin urmare față de principiul enunțat, bine Curtea de Apel a decis, în speță, că intimata, moștenitoarea rezervatară a defunctului Iosef Lăzăroiu are situațiunea de terță persoană în privința liberalităților făcute de autor în mod simulat în prejudiciul dreptului său de rezervatară, că prin urmare, nu îi sunt opozabile actele simulate ale numitului defunct în limita atingerei rezervei.

Că, dar din acest punct de vedere nu poate fi vorba de violarea art. 1175 cod. civ.

Că așa fiind, motivul prim de recurs, nu este întemeiat.

Văzând motivul II de casare astfel formulat:

„2. Toate mutațiunile care privesc bunuri imobiliare pentru a fi opozabile terților, potrivit dispozițiilor art. 1295 și 818, 819 cod. civil, 722, 723 pr. civilă, trebuie să fie transcrise, în registrele de transcripțiuni ale Tribunalului situațiunii imobilului.

„Am susținut, oral și în scris, în fața instanței de fond că, nu ne sunt opozabile, nici contra-inscrisul emanat de la G. Păncescu și nici proba ce rețea din depunerile martorilor, și care tindeau să arate că I. Lăzăroiu și ceilalți au făcut o donație deghizată și nu o vânzare reală, întrucât fiind în discuțiune transmiterea proprietății unui imobil, ea nu-i poate fi opusă, nefiind transcrisă în registrele respective ale Tribunalului.

„Curtea hotărând altfel, a violat textele de mai sus, și a săvârșit și un exces de putere”.

Considerând că odată ce este dovedită simulația actelor arătate urmează că autorul recurenților n'a putut să transmită mai mult decât el avea și că achizițiile lor vor suportă consecințele care derivă din anularea sau reducerea actelor simulate, independent de chestiunea opozabilității față de ei a actului secret; că a admite altfel ar însemna că moștenitorii rezervatari să nu-și mai poată valorifica drepturile, când s'ar fi făcut de autorul lor acte simulate iar beneficiarul ar fi transmis, altor persoane bunurile dobândite prin asemenea acte simulate; că de altfel în speță Curtea de Apel a constatat în fapt că actele în discuție au fost făcute în fraudă drepturilor reclamantei constatare neatacată în recurs; că în aceste condiții potrivit art. 723 proc. civ., chestiunea cunoștinței or transcrierii nu mai prezintă interes, întrucât fraudă desființează totul.

Că deci motivul este neîntemeiat.

Văzând motivul III de recurs astfel formulat:

„3. Potrivit art. 855 cod. civil, terții care au dobândit bunuri, oneros sau gratuit dela un moștenitor, nu pot fi obligați, prin acțiunea în revendicare a rezervatarilor, să le predeă acestora, rămânând obligat cedentul și răspundă de înstrăinare, iar insolabilitatea sa, neangajând nici o răspundere a subachizitorilor.

„Instanța de fond obligându-ne pe noi să predăm apelantei bunurile ce am cumpărat dela V. Lăzăroiu, a violat textul menționat mai sus comițând și un exces de putere.

„Susținerea Curții de Apel că înstrăinările ne-au fost făcute nouă, după deschiderea succesiunii și deci sunt raportabile conform art. 765 cod. civil, este de asemenea eronată fiindcă textul fixează numai liberalitățile directe — terților fiindu-le cu puțință a cunoaște natura lor și prin urmare a respecta prevederile art. 765, trebuind să suporte consecințele, în caz de dobândire, în urma morții lui decujus — lucru ce nu se poate realiza, în ipoteza donațiilor deghizate.

„Pe lângă toate acestea, art. 765, regulează numai raporturile dintre moștenitori, situațiunea terților subachizitori fiind determinată numai prin dispozițiunile art. 855, singurul care trebuie avut în vedere”.

Considerând că din combinarea art. 847 cu 885 și 765 c. civ., rezultă că liberalitățile de imobile, făcute de către decujus în beneficiul unuia dintre moștenitori rezervatari și cu dispensă de raport, dar atingând rezerva celorlalți moștenitori independent de sunt deghizate ori nu sunt supuse reducățiunii în măsura în care întrec cotitatea disponibilă și reducățiunea are a se face prin raportul în natură de către

moștenitorul donatar al excedentului peste cotitatea disponibilă.

Că, din aceleași texte mai rezultă că chiar dacă moștenitorul donatar a înstrăinat imobilul către un terț, încă raportul, penru respectarea rezervei celorlalți moștenitori, trebuie făcute în natură dacă înstrăinarea imobilului a avut loc după deschiderea succesiunii.

Că dispozițiunea legii își găsește ratiunea în considerațiunea că din momentul deschiderii succesiunii și întrucât nu s'a dăruit cu dispensă de raport imobilul, devine proprietatea comună a comoștenitorilor în privința excedentului peste cotitatea disponibilă și prin urmare moștenitorul donatar nu putea înstrăina imobilul decât în limita cotității disponibile, când, a fost dispensat de raport, iar terțiul achizitor, fiind succesor cu titlu particular al moștenitorului donatar, nu putea nici el avea mai multe drepturi decât autorul său.

Că, prin urmare, în speță, fiind constant că recurenții au cumpărat după deschiderea succesiunii defunctului Iosef Lăzăroiu, în litigiu, dela Vasile Lăzăroiu, care este moștenitor rezervatar al numitului și bine a decis Curtea de fond, că recurenții sunt obligați să raporteze în natură imobilul cumpărat în limita în care el atinge drepturile intimatului ca moștenitoare rezervatară a aceluiași defunct.

Că așa fiind și al II-lea motiv de casare este neîntemeiat, iar recursul urmează a se respinge, fără a se mai discuta motivul IV de casare la care recurenta a declarat că renunță de a-l mai sustine.

NOTA. — Un moștenitor rezervatar reușind să dovedească înaintea instanțelor judecătorești că o vânzare imobiliară făcută de defunct unui terțiu, era în realitate adresată unui comoștenitor, terțiul jucând rolul de persoană interpusă, a stabilit, în acelaș timp, că acea vânzare ascundea o liberalitate, care urmă să fie redusă întrucât depășea cotitatea disponibilă. Întrucât în speță, simulațiunea avea un dublu aspect atât în ce privește natura actului juridic încheiat cât și cu privire la persoana beneficiarului, iar pe de altă parte, moștenitorul beneficiar, cumpărător aparent, vânduse imobilul, după deschiderea succesiunii autorului comun, unui terțiu, s'a pus înaintea instanței supreme, cestiunea de a se ști dacă convențiunea secretă, actul secret sau contra înscrisul prin care se schimbă, în tot sau în parte, natura sau efectele actului aparent încheiat de părți, în speță un act de vânzare, poate fi opus de moștenitorul rezervatar al uneia din părțile contractante, terților, dobânditori cu titlu particular, al bunului vândut, dela cealaltă parte.

Cu alte cuvinte, terțiul care a contractat pe temeiul actului aparent, poate să se prevaleze de acest act și să-l opună moștenitorului rezervatar al persoanei care a participat la încheierea actului aparent?

Înalta Curte rezolvă această problemă de drept în sens negativ și, în consecință, respinge recursul făcut de terțul cumpărător al imobilului.

În sprijinul soluțiunei date, Curtea pleacă dela principiul că atunci când un erede rezervatar atacă

în simulațiune o vânzare făcută de autorul său, pretinzând că ascunde o liberalitate care depășește cotitatea disponibilă, el nu se comportă ca reprezentant și continuator al personalității juridice a defunctului, întrucât nu există un drept transmis, ci un drept propriu pe care-l are în calitate de moștenitor rezervatar și în baza legii. În consecință, el are calitatea de terț care-i dă dreptul să reducă liberalitățile făcute de defunct în măsura în care ating rezerva.

Dacă principiul enunțat cu privire la calitatea de terț a moștenitorului rezervatar este exact, nu-i mai puțin adevărat că din punctul de vedere al posibilității de a intentă acțiunea în simulațiune, situațiunea părții contractante nu diferă de a succesorilor cu titlu universal, fie chiar rezervatari, decât în ce privește mijloacele de dovadă. Pe când partea contractantă sau moștenitorii ei nu pot dovedi simulațiunea decât prin un contra-înscris sau cel puțin un început de dovadă înscris, care urmează să fie complectat cu mărtori sau prezumțiuni, terții au dreptul de a dovedi simulațiunea unui act la care n'au participat, prin orice mijloace de dovadă. Cu această singură rezervă, situațiunea părților contractante și aceea a moștenitorilor sunt identice în sensul că pentru unii și pentru ceilalți, actul aparent n'are nici o valoare. În intențiunea comună a părților contractante, acest act era destinat să rămână fără efect, întrucât convențiunea secretă cuprinde intențiunea reală a părților și urmează numai ea să aibă eficacitatea voită de părți.

În speță, odată ce s'a stabilit caracterul simulat al vânzării, liberalitatea ascunsă sub aparența vânzării, va produce efectele speciale ale donațiunei. În raporturile dintre donator și donatar, donațiunea va putea fi revocată pentru neîndeplinirea sarcinelor, pentru ingratitudine sau survenire de copil, iar taxa de moștenitorii rezervatari ai donatorului, donatarul va fi supus la raport dacă vine și el la moștenire, sau eventual la reduțiune, dacă liberalitatea depășește cotitatea disponibilă.

Rezultă prin urmare, că afirmațiunea Înaltei Curți că „actele simulate sunt opozabile numai părților cum și succesorilor lor cu titlu universal”, este inexactă întrucât actul aparent, conform voinței părților, nu trebuie să producă nici un efect, nici față de ei, nici față de moștenitorii lor; numai în interesul terților, actul aparent este considerat ca existent, pe temeiul art. 1175 cod. civ. care declară că actul secret nu poate avea nici un efect față de ei.

Pentru a justifica sacrificarea terțiului de bună credință care a contractat pe temeiul actului aparent, Înalta Curte argumentează că odată ce simulațiunea actului de vânzare este dovedită, terțiul n'aputut să dobândească mai multe drepturi decât avea autorul și deci va suportă consecințele care derivă din anularea sau reducerea actului aparent, independent de cestiunea opozabilității față de terț, a

actului secret; or din ambele puncte de vedere, motivarea instanței supreme lasă de dorit.

În adevăr, principiul tradițional de pură logică, „nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet”, suferă în aplicațiunea sa practică restricțiuni din ce în ce mai numeroase inspirate din necesitatea de a da o siguranță cât mai complectă indivizilor cu privire la stabilitatea relațiilor sociale și în special a celor juridice: sentimentul siguranței situațiilor și al drepturilor este o cerință vitală a vieții juridice și a oricărei activități economice.

Este suficient să cităm câteva aplicațiuni ale acestei noțiuni în domeniul dreptului civil pentru a evidenția caracterul ei imperios care a impus legiuitorului, consfințirea situațiilor subiective create pe temeiul unei stări aparente de drept: astfel un detentor cu titlu precar poate transmite în mod valabil proprietatea unui lucru mișcător, în favoarea unui terțiu de bună credință; cedentele unei creanțe continuă să aibă față de cei de al treilea, calitatea de titular, atât timp cât cesiunea n'a fost notificată debitorului creanței cedate sau acceptate în mod autentic de acesta: cel ce a vândut un imobil, continuă să aibă față de cei de al treilea calitatea de proprietar, atât timp cât actul de vânzare n'a fost transcris; în materia simulațiunii, aceleași considerațiuni au determinat pe legiuitor de a identifica în interesul terților de bună credință, aparența serioasă a unui drept cu dreptul însuși; astfel se aplică dispoziția art. 1175 care în desacordul dintre aparență și realitate, a făcut să prevaleze aparența asupra realității în interesul terților.

De aci rezultă că față de terți validitatea actului aparent, nu numai că nu este independentă de neoposabilitatea față de ei, a actului secret, după cum se afirmă în considerențul mai sus reprodus din decizia Inaltei Curți, dar din contra este o consecință logică și necesară a acestei neoposabilități.

În speță, situațiunea de fapt prezintă un aspect mai complex din punctul de vedere juridic, fiindcă avem de a face cu 2 categorii de terți, între care există o contrarietate de interese: în adevăr eredele rezervatar ca să-și poată valorifica acțiunea în reducere, are tot interesul să invoce existența liberalității ascunsă sub actul aparent de vânzare, întru cât situațiunea de drept creată prin actul aparent, este dăunătoare pentru dânsul; din contra, terții achizitori de drepturi reale dela cumpărător, asupra imobilului vândut, au interesul să invoce actul aparent, fiindcă situațiunea de drept creată prin acesta, le este de folos. În acest conflict de interese, cui trebuie să dăm precădere? Credem că preferința trebuie acordată acestor din urmă atât față de textul articolului 1175 care este absolut general cât și pe temeiul rațiunii de a fi a acestui text care constituie o aplicațiune a principiului de siguranță în favoarea terților de bună credință care au luat drept sinceră și reală starea de fapt și pe temeiul ei au contractat cu titularul aparent al dreptului,

În acest sens *Planiol et Ripert*, t. VI, p. 467 no. 339; în sens contrar *Laurent*, t. 16 no. 499, care se mărginește a invoca considerațiunea că nimeni nu poate transmite terților, drepturi pe care nu le are, maximă a cărei aplicațiune este restrânsă în interesul terților de bună credință.

Soluțiunea contrarie admisă de Inalta Curte nu pare susceptibilă a se armoniza cu jurisprudența constantă a instanței supreme relativa la validitatea actelor făcute de eredele parent; făcând operă pretoriană, Inalta Curte a admis, în lipsă de text care să-i dea un caracter legal, că situațiunea aparentă de erede este suficientă pentru a da terților de bună credință, o deplină siguranță în ce privește raporturile juridice încheiate cu eredele aparent; cu atât mai mult cuvânt se impunea aceeași soluțiune în cazul unui act simulat a cărui eficacitate față de terți este consfințită prin art. 1175 cod. civ.

ALEX. CERBAN,

Profesor de Drept civil la Facultatea din București

TRIBUNALUL IAȘI S. III

Audința de la 9 Aprilie 1931

Președinția d-lui Aurel Triandaf, Judecător

Vasile S. Maicu și alții cu Vasile A. Nistoruc

Sentința civilă No. 311

Contestație. Dacă terțul contestator care posedă, poate împiedica o executare pe simplul fapt al posesiunii, or trebuie să facă dovada titlului pe baza căruia posedă ?

Terțul contestator posesor este obligat să facă dovada titlului pe baza căruia posedă, în caz contrar contestația este inadmisibilă, simpla posesiune nefiind suficientă pentru a paraliza o executare.

Tribunalul,

Asupra contestațiunilor, făcute de către Vasile S. Maicu, din com. Petrești, Jud. Iași, prin petiția înreg. la No. 36.624 din 1929 de către soții Elisabeta și Grigore Budeanu, din aceeași comună prin petiția înreg. la No. 46.099 din 1929, și de către soții Ioana și Ion Nistor Lazariuc din aceeași comună, prin petiția înreg. la No. 46.100 din 1929, în contra execuțiunii întreprinsă de către Vasile Nistoriuc, domiciliat de asemeni în com. Petrești, în baza actului de vindeer cumpărare autentificat de Trib. Iași s. II-a sub No. 6.106 din 1927 și investit cu formula executorie sub No. 593 din 1928 de către același Tribunal;

Având în vedere că, la termenul anterior de judecată, Tribunalul fiind de acord a se respinge cele din urmă două din contestațiunile de mai sus a rămas în divergență de păreri asupra celei dintâi făcută de către Vasile S. Maicu. D-l judecător de ședință *Traian R. Scriban*, fiind de părere, pentru considerațiunile arătate de d-sa, a fi respinsă ca și celelalte două, iar d-l judecător supleant *N. Spacovici*, fiind de opinie a fi admisă;

Că, în judecarea divergenței ivită — văzând că contestatorul Vasile S. Maicu — prin avocatul său, arată că motivul pentru care dânsul a înțeles a cere admiterea contestațiunii sale — astfel, cum a specificat în scris prin petițiunea predată Tribunalului și cum a susținut și oral în fața completului — rămas în divergență este numai — faptul că independent de orice alte considerațiuni, Vasile Nistoriuc principal nu putea să execute în contra lui — urându-se în stăpânirea unui teren deținut de către dânsul

— un act de vindere-cumpărare, în care n'a figurat ca parte contractantă;

Având în vedere că, în cadrul acestui motiv desvoltat în scris și susținut oral, în fața instanței, urmează a vedea dacă contestațiunea sa urmează să fie sau nu admisă;

Având în vedere că, într'adevăr, principiul este că convențiunile ca și hotărârile judecătorești nu au efect decât între părțile între care au intervenit și prin ele — nu se poate aduce nici o atingere drepturilor terților — față de care ele rămân un res inter alios acta și ca atare nu pot constitui titluri cari să li se poate opune sau să se execute contra lor;

Având în vedere că, dacă este adevărat că în raport cu acest principiu — oricâte ori un contract de vindere-cumpărare este pus în executare de către cumpărător, terța persoană care n'a figurat în act și care s'ar găsi lezată prin acea acțiune, are dreptul să se opună pe calea contestației la executare conform art. 399 și următorii din pr. civ. nu este mai puțin adevărat că, pentru ca să fie considerată vătămată și astfel contestațiunea să-i fie admisă potrivit acestui text de lege, trebuie să arate și să-și stabilească dreptul în baza căruia deține bunul ne fiind suficient să invoace numai posesiunea lui și neparticiparea sa la încheierea actului, deoarece, într'adevăr, dacă ea n'ar fi ținută decât de această îndatorire, pe lângă că nu s'ar vedea în ce constă leziunea, dar s'ar face iluzorie și imposibilă executarea actelor autentice, ca și a hotărârilor judecătorești, în ipoteza când înainte sau în intervalul executării, ar apărea un al treilea, improvizat ca posesor al bunului, care n'ar trebui să-și dovedească temeinicia titlului în baza căruia posedă;

Că așa fiind în speță, chiar dacă s'ar admite că contestatorul Vasile S. Maicu, a dovedit deținerea de fapt a imobilului ce face obiectul execuțiunii întreprinsă de către Vasile Nistoriuc în baza actului de mai sus, încheiat de către el cu un altul, întrucât în susținerea contestațiunii sale, dânsul nu face decât să invoace împrejurarea că are posesiunea imobilului și că nu este parte contractantă în actul ce se execută, fără a discuta și dovedi însăși validitatea titlului pe baza căreia exercită acea posesiune, dânsul nu poate fi considerat vătămat în sensul art. 399 pr. civ. numai pe acea împrejurare, astfel încât contestațiunea sa se găsește nefondată și cată a fi respinsă ca atare;

Că, în ceea ce privește celelalte două contestațiuni asupra cărora Tribunalul la termenul anterior a fost de acord a fi respinse :

Având în vedere că, întrucât și ele atât prin petițiunile adresate Tribunalului cât și prin susținerea orală făcută înaintea instanței au fost întemeiate și s'au cerut admiterea lor pe același motiv pe care s'a sprijinit și contestațiunea lui Vasile S. Maicu pentru aceleași considerațiuni urmează a fi respinsă ca nefondată, cu cheltueli de judecată pe care apreciind Tribunalul le fixează la suma de 1.000 lei;

Pentru aceste motive, redactate de d-l Jude A. Triandaf, respinge.

(ss) A. Triandaf, N. Spacovici, G. Bărgăneanu.

NOTA. — Motivarea dată de tribunal asupra unei chestiuni care vine foarte des în fața instanțelor judecătorești, nu mi se pare conformă cu legile noastre.

Tribunalul ajunge la aceiași soluțiune ce am dat și eu, dar motivează eronat, creând un principiu nou, că cel care posedă nu se poate opune la o executare, dacă nu arată titlul pe baza căruia stăpânește.

Dar posesiunea este și ea un titlu și încă legal,

căci duce la dobândirea proprietății prin uzucațiune.

Art. 399 pr. civ. invocat de d-l judecător **Triandaf**, unul din valoroșii noștri magistrați, nu poate servi de bază tezei tribunalului, ci tezei mele, căci îți dă dreptul să faci contestație dacă ești vătămat printr'o executare; or, când ți se vatămă posesiunea, evident că te poți opune acțiunii portărelului.

Legea edictează principiul că hotărârile judecătorești (afară de cele care au efect erga omnes) și actele nu au efect decât între părțile contractante. Deci, dacă faptele juridice ale altora nu mă pot atinge, cum mi-ar putea fi opozabilă o executare ?

Actul, hotărârea, nu-ți sunt opozabile, dar ți-i opozabilă executarea! Se poate așa ceva? Executarea nu este de cât consecința unui act și, dacă acesta nu mă poate atinge, cum m'ar putea vătăma efectul actului, executarea ?

Art. 31 l. j. oc. apără posesiunea dacă posed în condițiunile indicate timp de un an, sau și mai puțin dacă e vorba de violență. Atunci, dacă se face această dovadă (și era făcută la dosar) cum s'ar mai putea susține că se poate executa un act contra unuia care posedă liniștit, pașnic și sub nume de proprietar ?

Cine e posesor nesperios, instalat peste noapte, se cunoaște, iar agentul e dator să ea informațiuni; imediat însă ce dăm peste un posesor serios, cel care are act sau hotărâre trebuie să se judece cu acesta.

În acest senz a hotărât Inalta Curte la 15 Oct. 1915, **Curierul Judiciar** No. 6 din 1915, zicând că calitatea de proprietar a terțiului (contestatorului) cum și validitatea titlului său pe baza căruia stăpânește, este indiferentă în instanța de executare și nu pe această cale se poate discuta chestiunea proprietății.

Terțiul contestator (vezi hot. noastră în **Curierul Judiciar** No. 12 din 1931) care posedă în condițiunile legii, dacă face dovada aceasta, trebuie respectat și executarea oprită.

Starea de posesiune este apărută prin acțiuni cu caracter urgent, deci, contestația bazată pe acest fapt, trebuie luată în considerație, obligându-se terțiul la dovada posesiunii legale și numai în caz de neconformare i se poate respinge contestația.

Altfel, a-l obliga ca în această instanță să facă dovada vre-unui titlu în afară de posesiune, este absolut nejuridic, căci posesiunea este prin ea însăși un titlu.

D-l judecător E. Triandaf, unul din excelenții magistrați ai Trib. Iași, își apără părerea prin fraze foarte frumoase; chestiunea fiind însă extrem de importantă, o supun discuției generale, dorind ca să scrie și alții asupra acestei materii, care vine mereu în fața instanțelor judecătorești.

TRAIAN R. SCRIBAN